

Motion till riksdagen 2020/21:446

av **Désirée Pethrus (KD)**

Turkiet

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen snarast bör göra en demokratisk offensiv gentemot Turkiet i enlighet med motionens intentioner och tillkännager detta för regeringen.

Situationen i Turkiet

I utrikesdeklarationen i februari 2020 talade utrikesminister Ann Linde om att Sveriges regering i sin utrikespolitik prioriterar främjandet av demokrati, ett delat ansvar för fred och säkerhet och en aktiv diplomati. Regeringen har också sagt sig vilja göra en särskild ”offensiv för demokratin” och att det ska märkas i hela Sveriges utrikespolitik. Många förväntar sig därför att regeringen ska öka trycket gentemot Turkiet när utvecklingen nu tydligt går i fel riktning.

I den utrikespolitiska deklARATIONEN sägs vidare: ”Vi har både samarbete och en kritisk dialog med Turkiet”. Men det finns inget i deklARATIONEN som tydligt tar avstånd från den negativa utvecklingen i Turkiet avseende demokrati och mänskliga rättigheter. Den ”demokrati-offensiv” som regeringen lanserade förra året verkar inte ha fått något genomslag i regeringens konkreta agerande gentemot Turkiet.

Bristande rättssäkerhet

I juli 2016 gjordes ett misslyckat kupp-försök under knappt ett dygn och 265 människor dog och 1 440 skadades i samband med kupp-försöket. Kupp-försöket anses ha initierats av en fraktion inom militären, men det är fortfarande oklart vad som hände. Mellan juli 2016 och juli 2018 rådde undantagstillstånd i landet. Enligt Amnesty har nu över 130 000 offentliganställda, inklusive läkare, akademiker, lärare och poliser, sparkats från sina jobb i en stor utrensning efter kupp-försöket. Dessa har haft möjlighet att överklaga besluten till en specialinrättad kommission. Denna kommission hade i juni

2018 mottagit 108 905 överklaganden, varav 1 300 accepterats (svenska UD:s MR-rapport om Turkiet från juni 2018).

Erdoğan anser att den tidigare bundsförvanten och ledaren för den s.k. Gülenrörelsen, Fethullah Gülen, ligger bakom militärkuppen och söker slå mot alla som anses ha någon koppling till honom och hans rörelse. Det kan handla om anklagelser som saknar all grund i verkligheten som människor beskriver, när de sagts upp från sina jobb och idag saknar försörjning. Hela familjer har drabbats och står utan möjlighet att få ett jobb. Gülenrörelsen har ett stort inflytande i det turkiska samhället, och Erdoğan har tidigare samarbetat med rörelsen och påverkat den djupa staten. Nu har Erdoğan vänt sig emot rörelsen, och i kölvattnet av hans operationer för att slå ner Gülenrörelsen kommer många oskyldiga i kläm.

Efter den kritiserade folkomröstningen om presidentens makt som ägde rum i april 2017 har situationen för människorättsaktivister och journalister förvärrats ytterligare. Folkomröstningen syftade till att driva igenom en ny författning där presidenten ger sig själv mer makt. Införandet av ett nytt exekutivt styrelseskick har lett till att makten koncentreras till presidenten. Parallellt har rättsstaten i Turkiet försvagats och granskande funktioner urholkats.

Terrorism och angrepp på oppositionen

Kritiker till utvecklingen har fått allt svårare att verka. Det gäller framför allt oppositionspartiet Folkens demokratiska parti (HDP) där ett stort antal företrädare, inklusive partiledarna, har suttit frihetsberövade på godtyckliga grunder. HDP:s språkrör och parlamentariker Selahattin Demirtaş greps i november 2016 tillsammans med ett antal ledamöter från HDP. Demirtaş har dömts till 4 års och 8 månaders fängelse. Europadomstolen för mänskliga rättigheter har uttalat sig i fallet och anser att han bör frigges tills en rättvis rättegång hållits.

Den väpnade konflikten mellan regeringsstyrkor och den av EU terrorstämplade grupperingen PKK (Kurdistans arbetarparti) har tilltagit i de sydöstliga delarna av Turkiet och påverkar situationen avseende mänskliga rättigheter för alla i dessa delar av landet.

Detta har varit återkommande hantering av de områden där många kurder bor. Ett stort antal kurdiska borgmästare, som tillhör oppositionspartiet HDP, har avsatts av den turkiska regeringen. De sägs vara under polisutredning. Och de anklagas för kopplingar till PKK. Men det räcker att vara medlem i HDP för att anklagas för att vara bulvan för PKK. Lagar mot terrorism används för att hota politiska motståndare. Det är viktigt att alla som anklagas får en rättvis rättegång.

Medier och sociala medier

Det spända politiska läget påverkar bland annat yttrande-, press- och organisationsfriheten men också situationen vad avser mänskliga rättigheter. ”Committee to protect journalists, CPJ” skriver på sin hemsida att sedan 1992 har 1 350 journalister mördats i Turkiet varav 736 med straffrihet. Ständigt fängslas journalister. Det finns enligt CPJ:s rapport från 2018 åtminstone 68 journalister som fängslats på grund av sitt arbete. Det

finns enligt CPJ 32 kvinnliga reportrar fängslade. Turkiet ligger i topp med 14 och därefter kommer Kina med sju fängslade kvinnliga journalister. Enligt Reportrar utan gränser hamnar Turkiet på plats 155 av 180 i årets pressfrihetsindex. Här måste Sverige och EU höja rösten och göra mer för att stoppa tystandet av journalister.

Det interna förtrycket i Turkiet förvärras kontinuerligt. Med hjälp av antiterrorlagstiftning stryps den fria tillgången till information. Tillgången till sociala medier som Facebook, Twitter och Youtube har begränsats liksom internet. Kritiska journalister har trakasserats, förlorat sina jobb och hamnat i fängelse. Oberoende medier och civilsamhällesorganisationer har fått problem med skattemyndigheterna, och med domstolarnas hjälp kastas meningsmotståndare och journalister i fängelse.

Mötes- och föreningsfrihet

Vid sidan av journalister och olika civilsamhällesorganisationer som arbetar för mänskliga rättigheter, drabbas även de fackliga organisationer som finns i Turkiet. Rätten till mötes- och föreningsfrihet har inskränkts. Fackliga rättigheter har fått ta flera steg tillbaka de senaste åren. Mötesfriheten har gått tillbaka, särskilt efter Geziprotesterna 2013. Tillstånd för demonstrationer beviljas sällan, enligt UD:s MR-rapport från 2018. De fackligt aktiva som sitter fängslade måste få rättssäkra rättegångar. Flera har fått sina pass beslagtagna så att de ej kan resa. Det är näst intill omöjligt att längre engagera sig fackligt i Turkiet.

Hbtq

Hbtq-personer fängslas också, enligt UD:s MR-rapport, med hänvisning till ”allmän moral”, och deras möjlighet att organisera sig är begränsad. Prideparader har förbjudits tre år i rad i såväl Ankara som Istanbul.

Nu måste flera internationella ledare tala klarspråk och lyfta frågan om grundläggande mänskliga fri- och rättigheter i Turkiet. Vi kan inte acceptera att det fängslas demokratiaktivister, fackföreningsledare, journalister i ett land som vill bli medlem i EU. Frågan är vad Sverige gör, och vad man kan göra mer.

Sveriges tal om en demokratioffensiv måste nu bli konkret gentemot Turkiet. Regeringen måste snarast se till att stödja en demokratisk utveckling och ge stöd till journalister, fackligt aktiva, hbtq-personer, akademiker och aktiva i civilsamhällesorganisationer som arbetar för mänskliga rättigheter.

Désirée Pethrus (KD)